

NOWE ZACHOWANIA RYZYKOWNE MŁODZIEŻY – CHARAKTERYSTYKA I TENDENCJE ROZWOJU

Sławomir Kania

WSZiA w Opolu, Doktorant Uniwersytet Opolski,
Email: 1kania.slawomir@gmial.com

ABSTRAKT

Cel badań. Celem artykułu jest charakterystyka nowych zachowań ryzykownych oraz określenie tendencji ich rozwoju.

Metoda badań. Charakterystykę zachowań ryzykownych dokonano wykorzystując metodę przeglądu odwołując się do publikacji naukowych oraz doniesień medialnych.

Wyniki. Wyróżniono trzy nowe zachowania ryzykowne: seksting, projekt-x oraz stosowanie restrykcyjnych diet.

Wnioski. Ustalono, że nowe zachowania ryzykowne przejawiane przez młodzież, związane są z rozwojem technologii cyfrowych i ulegają brutalizacji oraz rozpowszechnieniu

Słowa kluczowe: projekt-x, seksting, restrykcyjne diety, zachowania ryzykowne

New adventurous behaviours among teenagers - characteristics and development trends

ABSTRACT

Purpose of research. The aim of the article is to characterize new risk behaviors and to identify trends in their development.

The method of research. The characteristics of risky behavior were made using the method of review of subjects and media reports.

Results. Awarded three new risky behaviors: sexting, project-x and the use of restrictive diets

Conclusions. It was agreed that the new risk behavior exhibited by young people are brutalization and dissemination.

Key words: project-x, sexting, restrictive diet, risky behaviour

WSTĘP

Zachowania ryzykowne młodzieży stanowią istotny element rzeczywistości funkcjonowania współczesnej szkoły. Obowiązkiem szkoły jest realizowanie programów profilaktycznych, które mają na celu zabezpieczanie przed inicjacją i nabywaniem tendencji do zachowań ryzykownych. Obecnie możemy jednak zaobserwować rozprze-

strzenianie się nowych zachowań ryzykownych młodzieży, które stanowią współczesne wyzwanie dla programów profilaktycznych. Do zachowań tych możemy zaliczyć Projekt-x, seksting oraz różnego rodzaju restrykcyjne diety. W związku z powyższym, głównym celem artykułu jest charakterystyka nowych zachowań ryzykownych oraz określenie tendencji w ich rozwoju.

PROJEKT-X

Zespołowe zachowania ryzykowne nie są nowym zjawiskiem, jednakże specyfika Projektu-x jest komplikacją wielu zachowań ryzykownych. Zachowanie określane ogólnie jako „Projekt-x” jest zjawiskiem zapoczątkowanym w Polsce lub też wzmocnionym przez film o tej samej nazwie, opisujący zachowania nastolatków na organizowanej przez siebie imprezie zorganizowanej w domu. Warto zwrócić uwagę, że nie jest to domówka „starego typu” (prywatki), która polegała na alkoholizowanej imprezie w gronie przyjaciół, w domu jednego z nastolatków, którego rodzice wyjechali w sprawach służbowych lub na urlop. Wykraczającym poza ramy „starej domówki”, przeważnie zorganizowanej w wąskiej przestrzeni rówieśników, Projekt-x jest organizowany w dwóch światach jednocześnie – online oraz realnym. Inicjatywa zaczyna się rodzić oczywiście na portalach społecznościowych typu Facebook, gdzie umieszcza się informację o „domówce” (projekcie-x), z jednoczesną prośbą o rozsyłanie zaproszeń do innych znajomych i osób nieznanymi. Sfera prywatna, przyjacielska została tutaj zastąpiona sferą publiczną, otwartą dla wszystkich facebookowiczów, którzy wyrazili ochotę uczestnictwa. Organizatorom zależy na jak największym rozgłosie, znaczenie ma liczba uczestników a nie jakości relacji przyjacielskich. Docelowo organizator ma stracić kontrolę nad liczbą przybyłych nastolatków, co jest pewnym podobieństwem do funkcjonowania w ramach portali społecznościowych. Podobnie jak na portalach społecznościowych, liczy się ilość znajomych a nie jakość relacji z innymi użytkownikami portalu. Projekt-x jest odzwierciedleniem tych samych cech, charakteryzującym uczestnictwo w społecznościach online:

- Duża liczba osób, przekraczająca możliwości percepcyjne
- Powierzchność uczestnictwa w zjawisku
- Deregulacja kontroli
- Chęć wybicia się z tłumu, poprzez jaskrawość zachowań i wyglądu.

Projekt-x jest oczywiście relacjonowany za pomocą różnych aplikacji innym znajomym, jednakże nie stanowi to większego fenomenu. Obecnie większość nastoletniej publiczności podczas koncertów, imprez masowych, za zadanie stawia sobie bardziej zarejestrowanie i przekazanie dalej własnych spostrzeżeń, niż koncentrowanie się na wspólnym przeżywaniu „tu i teraz”. Doświadczenia powstałe na tego typu imprezach są niemal natychmiast przekazywane innym, z pomocą Internetu docierają do innych miejsc, tworząc społeczność nieobecnych. Społeczność nieobecnych jest ściśle związana ze zjawiskiem przerywania rozmowy i zanurzania się w świat transmisji komunikatów cyfrowych – *phubbingiem* (Nazir, Pişkin, 2016).

Charakterystyczną cechą projektów-x jest komplikacja różnych zachowań ryzykownych w jednym miejscu i czasie. Na imprezach młodzieżowych tego typu oczywiście stawia się na różnego rodzaju używki. Alkohol, papierosy, dopalacze i inne paranarkotyki stają się powszechnością na takiej imprezie, pomimo nieletniego wieku

jej uczestników. Młodzież, korzystając z okazji znajdowania się w sporej zbiorowości nastolatków, zatracza samokontrolę i obnosi się w tłumie z używkami, jakby było to normalnym, zdrowym elementem dobrej zabawy.

Projekt-x powiązany jest również z oznakami zbiorowego wandalizmu. Zyskanie anonimowości w tłumie zachęca do wybicia się z niego oryginalnością w postaci efektywnego niszczeniem cudzej własności. W „mega domówce” w Olsztynie zorganizowanej przez 15-latkę, do jej domu rodzinnego przybyło około 250 osób. W pewnym momencie, młodzież bawiąca się na domówce, zaczęła dewastować auta, które były zaparkowane niedaleko posesji. Doszło do odkręcania kół samochodowych i wykorzystywania ich jako elementów zabawy (Omyłyński, 2012a). Inny projekt-x, zorganizowany w Markach był tak duży, że przerywać go musiało 70 policjantów z okolicznej komendy (Omyłyński, 2012b).

Zachodnia Europa boryka się ze znacznie większą skalą tego typu imprez młodzieżowych. W Holandii na jedną z tego typu imprez przybyło aż 3 tysiące ludzi, gdzie samo miasteczko, w którym się ona odbywała, liczyło zaledwie 16 tysięcy mieszkańców. Efektem tak dużej liczby upitych nastolatków były liczne akty wandalizmu w postaci powybijanych szyb w sklepach i powyrywanych koszy na śmieci oraz latarń (*Zaprosiła na urodziny 30 tys. osób. Wybuchły zamieszki*, 2012). W Stanach Zjednoczonych „mega domówki” ewoluowały i obecnie zdarzają się przypadki imprez poprzedzonych włamaniem do cudzych domów. W 2013 roku około 300 amerykańskich nastolatków wtargnęło do cudzego domu i imprezowało, relacjonując to za pomocą Twitera oraz Instagramu (*Zrobili imprezę w stylu Project X w cudzym domu – ich zdjęcia trafiły do Internetu*, 2013).

Zjawiska te próbuje się obecnie skomercjalizować i niektóre firmy w Polsce organizują imprezy masowe w domu za opłatą (Duchowski, 2012). Na portalu www.imprezy.pl, który relacjonuje najnowsze trendy w masowych zabawach nastolatków, można przeczytać również niepocholebłą opinię odnoszącą się do tego zjawiska: „Film *Projekt X* nakręcił modę na super domówki. Młodzież chce przebijać siebie nawzajem zapraszając większą liczbę gości, czy zapewniając lepszą rozrywkę. Najlepsze imprezy to te, które wspomina się tygodniami. Warunkiem jest dzika impreza, niemoralne propozycje, kosmiczne upojenie i zażalenia sąsiadów. Jeśli nikt się nie skarżył, znaczy że zabawa była za cicha. Młodzież woli bawić się na domówkach, ponieważ w takich warunkach czują się swobodniej. Kluby muzyczne, czy puby nakładają na swoich gości pewien schemat zachowań. Zbyt pijani, szybko są usuwani z klubu. Tańczący na stołach, są upominani przez ochronę. Szalejący na parkiecie spotykają się z upominającym spojrzeniem innych. Na domówkach tego typu problemy nie istnieją. Młodzi mogą imprezować bez żadnych zahamowań, dlatego mega domówki cieszą się tak dużą popularnością” (*Film „Projekt X” wyznaczył modę na super domówki*, 2016). Wy miarem udanej zabawy jest więc amoralność zachowań młodzieży. Pozbawiona regulacji w tym zakresie zabawa przeistacza się w zabawę w łamanie norm i standardów dobrego zachowania się. Udana impreza, to zabawa wykraczająca poza system nakazów i zakazów dorosłych, w której oczekuje się, że jako uczestnik, będziesz działał w ramach określonego schematu. Akceptacja tłumu gwarantuje, że nie będziesz wykluczony, nie poczujesz się odrzucony nawet jeśli upijesz się i upodlisz. Tak naprawdę skrajności odbierane są jako najlepsza forma zabawy, ponieważ można się z nich śmiać, nagrywać i przekazywać dalej, za pomocą sieci internetowej.

SEKSTING

Współczesny Internet nie jest ograniczany w zakresie dostępności erotyki i pornografii dla jego użytkowników, co ma szczególnie znaczenie w przypadku dzieci i młodzieży. Jedyne możliwości ograniczenia w tym zakresie wiążą się ze stosowaniem indywidualnych programów do zabezpieczania komputera i blokowania stron o tej tematyce. Doświadczenia Autora pozwalają stwierdzić, że rodzice posiadają wiedzę w zakresie zagrożeń wynikających z dostępności i korzystania z pornografii internetowej, jednakże niewiele z nich decyduje się na stosowanie tzw. technicznej kontroli rodzicielskiej. Obserwacje potwierdza raport przygotowany przez Lucynę Kirwil (2011, s. 32-33), wskazujący na to, że nie więcej niż 20% rodziców korzysta z tego rodzaju zapory chroniącej. W związku z powyższym stwierdzić można, że współczesna młodzież funkcjonuje w świecie, w którym ma bezpośredni i nieograniczony kontakt z treściami, które postrzegane są jako moralnie destrukcyjne. Sieć jest konsekwentnie wolna od ograniczeń kontroli społecznej dorosłych, a efektem uczestnictwa w tej przestrzeni jest przyjmowanie, akceptowanie i przenoszenie (pożądanie) przez nastolatków zasad panujących w sieci jako tych obowiązujących. Zdaniem Patrici Wallace „powoływanie się na normy przy decydowaniu, że to jest erotyka, a tamto to pornografia, staje się problematyczne, szczególnie w dobie Internetu” (Wallace, 2001, s. 212). Obecnie w sieci obraz erotyki i pornografii zaciera się.

W rzeczywistości społeczno-kulturowej zaobserwować można podobne zjawisko, gdzie warto zwrócić uwagę na przemiany kina i produkcji kinowych skierowanych do współczesnej młodzieży. Słynny serial *Gra o tron* – który jest produkcją wysoko budżetową z ogromną rzeszą fanów, gdzie tylko w 2015 roku obejrzało go 23 miliony widzów (Skoworoński, 2016) – na stałe w szeregach odtwórców prezentował aktorki filmów pornograficznych. Wątki erotyczne w serialach odgrywają więc aktorki porno. W innym filmie *50 twarzy Greya*, który trafił bezpośrednio do kin, zawarto w fabule bardzo realistyczne sceny seksu oraz podteksty sadomasochistyczne. Wielu krytyków filmowych odebrało tę ekranizację jako lekką formę porno, nazywając ją „porno dla mamusiek” (Kosko, 2015). Na uwagę zasługuje jednak fakt, że pierwszy film, który bazował na tej powieści, powstał jako pełnometrażowe porno (*Universal wygrał proces z twórcami porno wersji „50 twarzy Greya”*, 2013). Ostatecznym argumentem uświadamiającym przemiany zaistniałe pod wpływem masowej dostępności erotyki i pornografii, jest powstanie pornoparodii. Zdaniem Magdy Ciereszko „dwukierunkowy przepływ składników między filmowymi produkcjami z pornosfery i głównego nurtu kultury odbywa się od początku funkcjonowania obu rodzajów kinematografii, przybrał jednak na sile w ostatnich trzech dekadach. W wyniku przemian technologicznych, kulturowych i społecznych wykształcił się nowy typ odbiorcy: konsumujący pornografię i kulturę mainstreamową równolegle, za pomocą tych samych narzędzi. Jedną z konsekwencji tego procesu jest powstanie pornoparodii, czyli filmów pornograficznych wyraźnie inspirowanych popularnymi serialami i innymi tekstami głównego nurtu kultury” (Ciereszko, 2014, s. 38). Można więc stwierdzić, że współczesna kultura, również młodzieżowa, nie tylko poddaje się zmianom pod wpływem masowości i dostępności pornografii, ale wręcz oficjalnie się do tego przyznaje. Inspirowanie się pornografią, nawet jeśli jest to twarda pornografia odwołująca się do sadomasochistycznych praktyk, jest więc w pewnym sensie coraz bardziej ak-

ceptowane. Do tego stopnia, że na Uniwersytecie Wrocławskim w 2012 roku Studencki Klub Filmowy podjął nieudaną próbę projekcji filmów pornograficznych (*Kobiece porno zabronione na UW*, 2012).

Wszechobecność pornografii w sieci spowodowała zatarcie norm obyczajowych pozwalających na odróżnienie pornografii od erotyki, ale również zdaniem Jacka Kurzępy: „wszelkie tabu, ale także dyskrecja i wstrzemięźliwość w tym obszarze nie są ani oczekiwane, ani pragmatyczne” (Kurzępa, 2011, s. 208). Sfera publiczna przenika się ze sferą prywatną, gdzie coraz trudniej jednoznacznie wskazać, szczególnie młodym ludziom, którzy nie mają jeszcze wyrobionego kręgosłupa moralnego, co jest właściwe, a co nie. Przyjmują to, co jest najbardziej powszechne i dostępne, zmieniając swoje przekonania normatywne. Nie należy więc się dziwić, że ponad połowa współczesnych nastolatków poszukuje informacji o własnej seksualności i seksie w najbardziej dostępnym dla nich miejscu – Internecie (Kurzępa, 2007).

Zdaniem Darina Barney’a (2008) charakterystyczną cechą współczesnego społeczeństwa jest decentralizacja odbioru treści. Zmiana mediów na te cyfrowe, bazujące na sieci internetowej, zwiększyła możliwości odbiorcze, umożliwiając uczestnictwo w tworzeniu informacji i informowaniu innych uczestników życia społecznego. Ta zasada również odnosi się do ogólnodostępnych treści erotycznych oraz pornograficznych, stanowiąc podstawowy warunek sekstingu. Seksting jest pewną formą pornografii, przejawianą zarówno przez dorosłych, jak i nastolatków, polegającą na robieniu autopornograficznego *selfie*, czyli zdjęcia samemu sobie. W tym celu nastolatkowie uwieczniają swoją cielesność, w pozach wyraźnie seksualnych i rozsyłają swojemu partnerowi oraz potencjalnym partnerom. Początkowo seksting stanowił pewien rodzaj nowej komunikacji romantycznej, jednak z czasem przerodził się on w zjawisko wykraczające poza sferę prywatną. W ten sposób uzyskane akty zaczęto przysyłać osobom całkowicie nieznanym lub też znanym włącznie z „siecią”, na ich prośbę lub też z własnej inicjatywy. Współcześnie odnotowuje się powstawanie specjalnych stron do tego rodzaju aktywności, np. snapcenter.pl. Na portalu tym znajdziemy instrukcję, jak właściwie „bawić” się z nieznanymi, ale również jak zachęcić partnerów do tego. Portal snapcenter.pl umożliwia pobieranie aplikacji, która burzy podstawowy element działań powstrzymujących rozrost tego zjawiska: „To nic nowego. Kiedy wysyłamy do kogoś swoje nagie zdjęcia, dana osoba może zawsze wrócić do nich i oglądać kiedy tylko zechce. W Snapchacie, zdjęcia wysyłane są w czasie rzeczywistym, a ich znikanie sprawia, że seksting jest jeszcze bardziej podniecający – głównie dlatego, że zawsze zostawiamy partnera z apetytem na więcej” (*Sexting na Snapchacie*, 2016). Rozwój technologii cyfrowych w tym zakresie, może znacznie ułatwić przejawianie podobnych zachowań.

Trudno mówić o konsekwencjach, ponieważ zjawisko jest nowe i mało zbadane, ale poprzez analogię do ustaleń w zakresie oglądania pornografii można stwierdzić, że „osoby aktywne seksualnie w sieci narażone są na niebezpieczeństwo wypaczenia pojmowania kontaktów interpersonalnych, takich jak związek miłosny, przyjaźń i koleżeństwo. W konsekwencji taka osoba nie będzie zdolna do nawiązywania trwałych i satysfakcjonujących związków” (Kania, 2016, s. 71). Wykorzystywanie aktów autopornografii, nawet jeśli uznawane jest to jako komunikacja partnerska, szczególnie w okresie młodzieńczym, jest ryzykowne, ponieważ zmienia warunki oceny i po-

strzegania granic. Sfera prywatna staje się sferą możliwą do przekroczenia; należy pamiętać, że prywatność ma ogromne znaczenie rozwojowe, szczególnie w zakresie budowania własnej tożsamości (Jędruszczak, 2005).

Dokładna skala sekstingu nie jest znana, ale dotychczas dokonano kilku badań w tym zakresie. W Stanach Zjednoczonych około 1/5 nastolatków deklaruje przesyłanie własnych erotycznych zdjęć bliskiej osobie, gdzie najczęstszym motywem działania jest chęć sprawienia przyjemności partnerowi. Na drugim miejscu respondenci wskazali, że ważnym motywem dla nich jest chęć nawiązania nowej oraz pogłębienia dotychczasowej relacji. Znaczna większość młodzieży wykorzystuje więc autopornoграфиę do komunikacji partnerskiej, ale również za pomocą sekstingu pragnie stworzyć nowe relacje partnerskie. Jednak co dziesiąty nastolatek nie zna lub nie znał osoby, do której wysyłał zdjęcia erotyczne z własną osobą (Charakowska, 2011). Inne amerykańskie badania wykazały, że podatność na seksting związana jest ze stosunkiem do nośników Internetu czyli telefonów komórkowych. Ryzyko sekstingu zwiększało się wraz ze wzrostem spostrzegania telefonu komórkowego jako pewnego rodzaju zabawki, czy też urządzenia umilającego czas (Ounsbury, Mitchell, Inkelhor, 2011). Znacznie częściej też decydują się na niego dziewczęta niż chłopcy (Bębas, 2015).

Zjawisko sekstingu jest zjawiskiem nowym, dotyczącym przede wszystkim młodzieży, również tej studiującej. Większość społeczeństwa nie potępia tego rodzaju zachowań, w szczególności komunikacji partnerskiej, raczej oceniając je jako formę zabawy lub zachowania mieszczące się w normie (Bębas, 2015). Wskazanie zjawiska sekstingu jako niewłaściwego, powinno być głównym celem działań profilaktycznych.

RYZYKOWNE DIETY

Współczesna skala zachowań ryzykownych rozszerzyła się o nową kategorię – ryzykownych zachowań związanych z odżywianiem. Do restrykcyjnych diet i ryzykownych zachowań tego typu zaliczyć można:

- Alkoreksję
- Ortoreksję
- Anarchię żywieniową (Grzelak, 2015)
- Stosowanie suplementów diety zwiększających masę ciała
- Stosowanie napojów energetyzujących (Korczak, 2009).

Alkoreksja jest zaburzeniem odżywiania połączonym z nadużywaniem alkoholu. Jest to pewien rodzaj diety, albo raczej przekonania o sposobie na odchudzanie, poprzez głodzenie się i przyjmowanie pokarmów w postaci alkoholu. Zachowanie to często dotyczy osób, które przestrzegają innej diety, jednak decydują się na zaoszczędzenie kalorii na rzecz przyszłej imprezy z przyjaciółmi. Omijanie posiłków również może mieć na celu szybszy proces uzyskania stanu upojenia alkoholowego. Pierwsze wzmianki o tego rodzaju zachowaniu pojawiły się w roku 2008, jednak pierwsze naukowe badania w tym zakresie dokonano dopiero w 2011 roku w Stanach Zjednoczonych. Badania te objęły grupę 1000 kobiet w wieku od 16 do 23 lat. Ostatecznie ustalono, że 16% respondentów stosuje regularnie podobne praktyki (Szymańska, 2016). Obecnie szacuje się, że 1/3 kobiet w wieku 18-23 lat stosuje podobne kuracje od-

chudzające (Symons, White, 2016). Zjawisko to w szczególności dotyczy kobiet oraz nastolatek, chcących dostosować się do wymogów współczesnego wizerunku atrakcyjnej kobiety. Dotychczasowe badania nie wykazały reprezentantów męskich przy stosowaniu tej diety, jednakże nie jest to wykluczone.

Ortoreksja jest zachowaniem skoncentrowanym na unikaniu niezdrowej żywności, a w niektórych przypadkach wręcz zaprzestaniu przyjmowania jakichkolwiek pokarmów. U podłoża tego rodzaju zachowania leży przekonanie o zanieczyszczeniach pożywienia. Ortorektycy motywują się przede wszystkim poprawą kondycji fizycznej oraz uniknięciem zachorowania na współczesne choroby cywilizacyjne. Ortoreksja może być związana z bardziej akceptowalnymi rodzajami diet tj. wegetarianizmem, weganizmem, frutarianizmem itp. Istotnym czynnikiem przy tego rodzaju zachowaniach jest podłoże ideologiczne, zawarte np. w obsesji wokół cierpienia zwierząt, żywności ekologicznej czy proteście wobec GMO (Dittfeld, Koszowska, Fizia, Ziora, 2013). Badania na polskich studentach wykazały, że skala zjawiska dotyczy prawie 60% badanej grupy (studentów medycyny z Uniwersytetu Medycznego w Łodzi), gdzie statystycznie częściej ortoreksja dotyczy mężczyzn niż kobiet (Gubiec, Stetkiewicz-Lewandowicz, Rasmus, Sobów, 2015).

Gdyby traktować ortoreksję jako jeden koniec kontinuum, to na jego przeciwnym biegunie znajdować powinna się anarchia żywieniowa. Anarchia żywieniowa jest sposobem odżywiania się, który wynika z nieprzywiązywania uwagi do jakości spożywanych potraw. Zdaniem Olgi Tytko „jest to zaburzenie, polegające na zastępowaniu tradycyjnych posiłków przez przekąski lub «śmieciowe jedzenie». Charakterystyczne dla tego sposobu odżywiania, jest jedzenie w pośpiechu «byle gdzie i byle jak» a także jedzenie w zasadzie przez cały dzień, choć małych porcji” (Tytko, 2016, s.143). Anarchia żywieniowa jest ciągłym dawkowaniem sobie przekąsek jako substytutów jedzenia, które występuje równoległe z tendencją do jedzenia fastfoodów. Badania wykazały, że anarchia żywieniowa jest najmniej znanym problemem odżywiania przez młodzież ponadgimnazjalną (Klimaszewska, Stanisławska, 2016).

Stosowanie suplementów diety zwiększających masę mięśniową związane jest z kultem umięśnionego ciała oraz może być związane z bigoreksją, czyli fiksacją psychiczną na punkcie muskulatury własnego ciała (Wilczek, Kolarzyk, Kwiatkowski, 2013). Bigoreksja w znacznej większości dotyczy płci męskiej, gdzie wielu chłopców w wieku nastoletnim chce przyspieszyć rozwój swojej muskulatury, by być postrzeganym jako prawdziwy i dorosły mężczyzna. W tym celu uczęszczają na siłownię, co coraz częściej związane jest ze stosowaniem suplementów diety poprawiających przyrost masy mięśniowej. Warto wspomnieć w tym miejscu, że o ile wspomnianie o kulcie piękna kobiecego ciała jest dość popularne w literaturze zachowań ryzykownych, to już wizerunek „pięknego” mężczyzny jest rzadziej poruszany. Obecnie jednym z głównych wyznaczników męskości jest posiadanie muskulatury i sprawności seksualnej. Potęga ciała i wizerunek zewnętrzny oczywiście zawsze stanowiły ważny wskaźnik męskości, ale obecnie stanowią podstawę współczesnego męstwa i obrazu mężczyzn, którzy mają wyglądem kusić i przyciągać kobiety (Starzomska, Cylwik, 2013).

Napoje energetyzujące stanowią dla młodzieży legalny substytut środków psychoaktywnych, które zastosowane samodzielnie stymulują i wzmacniają chwilowo organizm, a zastosowane w mieszance z alkoholem zwiększają efekt upojenia. Wśród

motywów korzystania z tego rodzaju stymulacji wymienia się „potrzebę źródła niewyczerpanej energii: chęć wydłużenia zdolności koncentracji i poprawy sprawności i wydajności fizycznej. Z drugiej strony presja psychiczna ze strony osób z najbliższego otoczenia wymusza stosowanie NE [napojów energetyzujących – przyp. Autora] jako swoistej «złotej pigułki», zwiększającą możliwości organizmu i jego wydolność” (Cichocki, 2012, s. 855). Statystycznie to chłopcy częściej decydują się na stosowanie wzmacniaczy w porównaniu do dziewcząt (Kurc-Darak, Chrustowska, 2011). Stosowanie napojów energetyzujących w młodym wieku jest szkodliwe oraz zwiększa prawdopodobieństwo zażywania innych substancji stymulujących, np. alkoholu (Jaworski, Gustek, Barcz, 2013).

PODSUMOWANIE

Skala i spektrum zachowań ryzykownych uległy znacznemu przeobrażeniu w porównaniu z okresem, kiedy to głównymi wyzwaniami dla profilaktyki szkolnej było alkoholizowanie się, narkotyzowanie i przemoc rówieśnicza. Współcześnie zachowania problemowe ewaluowały w różne formy i znacznie się zbrutalizowały.

Spektrum ryzykownych zachowań seksualnych wzbogaciło się o nowe formy tj. seksting. Seksting jest nową formą destrukcyjnego zachowania związanego z pornografią, gdzie młody człowiek wykracza poza bierny odbiór destrukcyjnych treści i staje się ich twórcą. Zachowania ryzykowne związane z odżywianiem się również znacznie się różnicowały w swoich formach, gdzie dzisiaj obok restrykcyjnych diet i odchudzania się w postaci przyjmowania napojów alkoholowych, tj. alkoreksja, zwraca się też uwagę na nadkonsumpcję napojów energetyzujących. Znaczej brutalizacji uległy również zachowania związane ze wspólną młodzieżową zabawą, które przerodziły się w masowe, niekontrolowane i powiązane z wandalizmem zachowania grupowe określane jako projekt x. Warto zwrócić uwagę na źródło inspiracji tego rodzaju zachowaniami, które wynikają z tematyki filmów kierowanych do młodzieży.

Nowe zachowania ryzykowne często związane są z rozwojem technologii cyfrowych oraz uczestnictwem młodzieży w przestrzeni online. Proporcje tych zachowań również uległy zmianie w szczególności, kiedy rozważa się kwestie płci. Obecnie na sile zyskują zachowania ryzykowne przejawiane przez dziewczęta, co stanowi nowe wyzwanie dla działań profilaktycznych w szkole. Można przypuszczać, że zachowania ryzykowne dalej będą ewaluować, dostarczając nowych form, co stanowi ważny motyw dla rozwijania nowych kierunków działań profilaktycznych – profilaktyki pozytywnej czy profilaktyki opartej na wartościach.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Barney, D. (2008). *Spółeczeństwo sieci*. Warszawa: Wydawnictwo Sic!
- [2] Bębas S. (2015). Seksting – nowe zagrożenie wśród dzieci i młodzieży, *Labor et Educatio*, nr 3, 431-444.
- [3] Charakowska, K. (2011). Seksting – moda na autopornografie wśród współczesnej polskiej młodzieży, W: R. Sierocki, M. Sokołowski (red.), *Konkurencyjny rynek medialny, Telewizja wobec nowych mediów* (ss. 130-138). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- [4] Cichocki, M. (2012). Napoje energetyzujące – współczesne zagrożenie zdrowotne dzieci i młodzieży, *Przegląd Lekarski*, 10 (69), 854-860.

- [5] Ciereszko, M. (2014). Współczesne seriale w pornograficznych zwierciadle: rzecz o parodiach popularnych formatów, W: A. Krawczyk-Łaskarzewska, A. Naruszewicz-Duchlińska, P. Przytuła, (red.), *Seriale w kontekście kulturowym: Gatunki, konwergencja, recepcja* (ss.35-46). Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.
- [6] Dittfeld, A., Koszowska, A., Fizia, K., Ziora, K. (2013). Ortoreksja – nowe zaburzenie odżywiania, *Annales Academiae Medicae Silesiensis, Tom 67, Nr 6*, 393-399.
- [7] Duchowski, R. (2012.07.25). *Szczeciński „Project X”, czyli rekordowa domówka*. Pobrane z: <http://warszawa.naszemiasto.pl/artukul/szczecinski-project-x-czyli-rekordowa-domowka,3151967,art,t,id,tm.html>
- [8] *Film „Projekt X” wyznaczył modę na super domówki*, Pobrane z: <http://www.imprezenty.pl/magazyn/organizatornia/film-projekt-x-wyznaczyl-mode-na-super-domowki> (data pobrania: 10.11.16).
- [9] Grzelak S. (red.) (2015), *Vademecum skutecznej profilaktyki problemów młodzieży. Przewodnik dla samorządowców i praktyków oparty na wynikach badań naukowych*, Warszawa: Wydawnictwo ORE.
- [10] Gubiec, E., Stetkiewicz-Lewandowicz, A., Rasmus, P., Sobów, T. (2015). Problem ortoreksji w grupie studentów kierunku dietetyka, *Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu, Tom 21, Nr 1*, 95-100.
- [11] Jaworski, M., Gustek, S., Barcz, M. (2013). Związek picia napojów typu cola ze stosowaniem innych używek przez młodzież i młodych dorosłych, *Alkoholizm i Narkomania, Tom 26, nr 4*, 349-364.
- [12] Jędruszczak K. (2005). Modele i koncepcje prywatności w psychologii. *Przegląd Psychologiczny, Tom 48, Nr 2*, 197-215.
- [13] Kania, S. (2016). Dzieciństwo w siłach cyfrowego niebezpieczeństwa, W: B. Bernatova, S. Kania, S. Śliwa (red.), *Edukacja na rozdrożu. Część 3: Dzieciństwo szans i zagrożeń* (ss.65-75), Opole: Wydawnictwo Instytut Śląski.
- [14] Klimaszewska, K. Stanisławska, M. (2006). Wpływ środowiska i mediów na nawyki żywieniowe uczennic szkół ponadgimnazjalnych, W: K. Kowalczyk, E. Krajewskiej-Kułał, M. Cybulskiego (red.), *Wybrane choroby cywilizacyjne XXI wieku* (ss.109-127), Białystok: Wydawnictwo Uniwersytet Medyczny w Białymstoku.
- [15] Kirwil, L. (2011), *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II przeprowadzonych wśród dzieci w wieku 9-16 lat i ich rodziców*. Warszawa: SWPS – EU Kids Online - PL.
- [16] *Kobiece porno zabronione na UW*. (2012.01.12) Pobrane z: http://wroclaw.dlastudenta.pl/studia/artukul/Kobiece_porno_zabronione_na_UWr,76889.html (data pobrania: 10.11.2016).
- [17] Korczak, J. (2009). Współczesne „dopalacze” – zjawisko i zagrożenia, W: M. Jędrzejko (red.), *Narkomania spojrzenie wielowymiarowe* (ss.267-301), Pułtusk-Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- [18] Kosko D. (2015.02.21), *Porno dla mamusiek*, Pobrano z: http://londynek.net/czytelnia/article?id=news_id=4023450 (data pobrania: 10.11.2016).
- [19] Kurc-Darak, B., Chrustowska, P. (2011). Zachowania zdrowotne i żywieniowe młodzieży gimnazjalnej, W: M. Serń, G. Dębska (red.), *Zagrożenia zdrowotne wśród dzieci i młodzieży*, tom 1 (ss.11-24), Kraków: Oficyna Wydawnicza AFM.
- [20] Kurzępa, J. (2007), *Zagrożona niewinność. Zakłócenia rozwoju seksualności współczesnej młodzieży*, Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- [21] Kurzępa, J. (2011). Społeczno-kulturowe uwarunkowania zachowań ryzykownych w obszarze seksbiznesu, W: A. Lisowskiej, J. Kurzępa (red.), *Zachowania dysfunkcyjne. Uwarunkowania społeczne, kulturowe i polityczno-prawne oraz stosowane rozwiązania* (ss. 35-52), Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- [22] Nazir ,T., Pişkin, M. (2016). Phubbing: Technological Invasion Which Connected the World But Disconnected Humans Tehseen, *The International Journal of Indian Psychology, Volume 3, Issue 4, No. 68*, 39-46.
- [23] Omyłyński, J. (2012.06.24a). „Projekt X” po polsku. 15-latka w Olsztynie urządziła wielką imprezę-domówkę, która wymknęła się spod kontroli, Pobrane z: <http://natemat.pl/20417,projekt-x-po-polsku-15-latka-w-olsztynie-urzadzila-wielka-impreze-domowke-ktora-wymknela-sie-spod-kontroli> (data pobrania: 10.11.2016).
- [24] Omyłyński, J. (2012.07.04b). „Project X” zapoczątkował modę na mega domówki. Organizator imprez zdradza nam sekrety udanej domówki, Pobrane z: <http://natemat.pl/21857,project-x-zapoczatkowal-mode-na-mega-domowki-organizator-imprez-zdradza-nam-sekrety-udanej-domowki> (data pobrania: 10.11.2016).
- [25] Ounsbury, K. L., Mitchell, K. J., Inkelhor, D. F. (2011), The true prevalence of “Seksting”, Pobrane z: http://www.unh.edu/ccrc/pdf/Seksting%20Fact%20Sheet%204_29_11.pdf (data pobrania: 10.08.2016).
- [26] *Sexting na Snapchacie: wszystko co musisz wiedzieć*, Pobrane z: <http://snapcenter.pl/seksting/> (data pobrania: 10.11.2016).
- [27] Skoworski R. *Ilu widzów ma „Gra o tron”?* (2016.06.27) Pobrane z: <http://www.antyradio.pl/Film/Seriale/Ilu-widzow-ma-Gra-o-tron-9412>, (data pobrania: 30.12.2016)
- [28] Starzomska, M., Cylwik, M. (2013). W poszukiwaniu przyczyn bigoreksji: Wizerunek ciała a dobrostan u mężczyzn uczęszczających do siłowni w świetle wyników badań własnych, *Kwartalnik Naukowy FIDES ET RATIO, 1 (13)*, 204-217.
- [29] Symons, J., White E., *Alkoreksja zabija*. Pobrane z: <http://wiadomosci.onet.pl/kiosk/alkoreksja-zabija/ynbgh> (data pobrania: 30.12.2016).
- [30] Szymańska K. (2016.07.28), *Alkoreksja (drunkoreksja): Zaburzenia odżywiania, o których prawdopodobnie nie słyszałeś*. Pobrane z: <http://psychodietetykablizej.blogspot.com/2016/07/alkoreksja-drunkoreksja-zaburzenia.html>.

- [31] Tytko, O. (2016). Zaburzenia odżywiania oblicza znane i mniej znane, W: M. Warchała, (red.), *Cywilizacja zdrowia* (ss.133-147), Katowice: Wydawnictwo e-bookowo.
- [32] *Universal wygrał proces z twórcami porno wersji „50 twarzy Greya”*, (2013.03.13) Pobrane z: <http://archiwum.stopklatka.pl/news/universal-wygral-proces-z-tworcami-porno-wersji-50-twarzy-greya>, (data pobrania: 10.11.2016).
- [33] Wallace P. (2001), *Psychologia Internetu*, Poznań: Dom Wydawniczy REBIS.
- [34] Wilczek, W., Kolarzyk, E., Kwiatkowski J. (2013). Dysmorfia mięśniowa (bigoreksja) – czy rzeczywiście stanowi realne zagrożenie dla młodych mężczyzn?, *Hygeia Public Health*, 48(4), 537-544.
- [35] *Zaprosiła na urodziny 30 tys. osób. Wybuchły zamieszki*. (2012.09.22) Pobrane z: <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/zaprosila-na-urodziny-30-tys-osob-wybuchly-zamieszki,278307.html> (data pobrania: 10.11.2016).
- [36] *Zrobili imprezę w stylu Project X w cudzym domu – ich zdjęcia trafiły do Internetu*. (2013.09.20) Pobrane z: <http://pej.cz/Zrobili-impreze-w-stylu-Project-X-w-cudzym-domu-ich-zdjecia-trafily-do-Internetu-sl7510> (data pobrania: 10.11.2016).